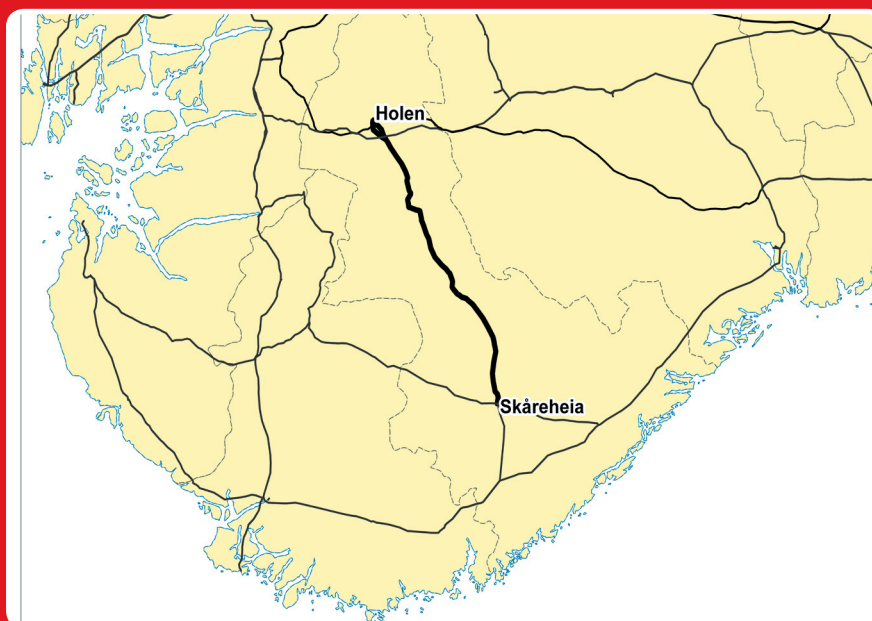

420 kV-ledning Skåreheia-Holen

Oppdatering for
klagebehandling av konsesjon

Mars 2006

Tilleggsrapport

420 kV-ledning

Skåreheia-Holen

Oppdatering for klagebehandling av
konsesjonen

FORORD

Statnett har i brev av 9.1.06 bedt Olje og energidepartementet (OED) om å ta opp igjen konsesjonsbehandlingen av en planlagt ledning i Setesdal mellom Skåreheia i Birkenes kommune og Holen i Bykle kommune. Bakgrunnen for dette er at det vil være nødvendig å forsterke det norske sentralnettet når likestrømskabelen mellom Norge og Nederland, NorNed, settes i drift i begynnelsen av 2008.

Spørsmål vedrørende saken kan rettes Statnett v/ prosjektleder Amund Ryalen, på telefon 22 52 70 96, mobiltelefon 91 54 54 55 eller e-post: amund.ryalen@statnett.no

Informasjon om konsesjonsprosessen kan også finnes på Statnetts internettsider: www.statnett.no under: Prosjektet – Evje/Skåreheia-Holen.

Oslo mars 2006

Øivind Rue
Direktør Divisjon utvikling & investering

Rolv Geir Knutsen
Direktør Teknologidivisjonen

INNHOOLD

1.	Innledning	4
2.	Systemteknisk og samfunnsøkonomisk begrunnelse	5
2.1	Bakgrunn	5
2.2	Analyserte systemløsninger – kostnader og nyttevurdering	6
2.3	Samfunnsøkonomisk lønnsomhet av alternativene	6
2.4	Risikovurdering	7
2.5	Konklusjon – teknisk og økonomisk vurdering	8
3.	Klager på konsesjonsvedtaket	9
3.1	Klager på trasévalg	9
3.2	Skader på fugl	9
3.3	Kompenserende tiltak	10
4.	Beskrivelse av nye forhold	11
4.1	Informasjon fra berørte kommuner	12
4.2	Nye grunneiere	14
5.	Brokkeledningen	15
6.	Miljø- og transportplan	16
7.	Referanser og litteratur	17

1. INNLEDNING

Norges vassdrags- og energidirektorat ga i 1999 Statnett SF konsesjon for en 420 kV ledning mellom Evjeområdet/Skåreheia og Holen, men denne avgjørelsen ble klaget inn for OED. Klagebehandling ble ikke fullført fordi det var usikkert om kabelforbindelsene til kontinentet, som var en forutsetning for behovet for ledningen, ville bli gjennomført. Innvilget konsesjon, og klagen fra 1999, ligger som grunnlag for avsluttende konsesjonsbehandling.

I dette notatet redegjøres det for hvorfor det nå vil være nødvendig å videreføre linjen fra Kristiansand via Skåreheia til Holen. Klagen fra 1999 blir kort gjennomgått. Det blir også redegjort for hva som er kommet til av nye forhold som kan ha betydning for saksbehandlingen. I tillegg er kostnader for en eventuell omlegging av den eksisterende Brokkeledningen anslått. Dette dokumentet tar altså i hovedsak for seg forhold som er kommet til etter konsesjonsbehandlingen. Det vises ellers til Konsesjonssøknad fra august 1997, Tilleggsøknad fra september 1998 og konsesjon nedfelt av NVE med vedlegg.

Ledningen er budsjettet til ca 600 millioner, vil bli ca. 100 km lang, bygges for 420 kV spenning og gå gjennom kommunene Birkenes, Froland, Åmli, Bygland, Valle og Bykle i Aust-Agder fylke. Kart med konsesjonsgitt trasé og grenser for verneområder finnes i vedlegg 1.

2. SYSTEMTEKNISK OG SAMFUNNSØKONOMISK BEGRUNNELSE

2.1 Bakgrunn

Den første del av Kristiansand-Holen, Kristiansand-Skåreheia (Evjeområdet), ble konsesjonssøkt i mars 1996 og bygget i 1998. Konsesjonssøknaden fra august 1997, med tilleggssøknad av september 1998, var en videreføring av dette prosjektet frem til Holen. Begge prosjektene baserte seg på tre nye kabelforbindelser til kontinentet, hver med en overføringskapasitet på 600–800 MW.

Fordi de tre kablene ville føre til økt overføringsbehov, ble det slått fast behov for betydelige nettførsterkninger på Sørlandet. Kablene ville føre til et behov for økt overføringskapasitet både ved eksport og import. Følgende prosjekter ble vurdert som nødvendige:

- Ny 420 kV-ledning Kristiansand – Holen
- Ny 420 kV-ledning Saurdal – Tonstad
- Ny 500–600 kV likestrømsledning med 2 poler fra Listaområdet til Tonstad/Øksendal
- Ny 300 (420) kV-ledning Sauda – Liastøl
- Ny 420 kV-ledning Kvilldal – Nesflaten

Konsesjonsbehandlingen av Skåreheia (Evjeområdet) – Holen ble imidlertid ikke slutført, på grunn av usikkerhet om realisering av kabelforbindelsene til kontinentet. Heller ikke de øvrige fire nettførsterkningene ble videreført.

Nå er situasjonen for kabelprosjekter til kontinentet mer avklart. I 2004 fikk Statnett konsesjon til bygging av en kabel mellom Norge og Nederland (NorNed). Byggingen av NorNed-kabelen (700 MW) er startet og planlagt ferdigstilling er januar 2008. I tillegg til NorNed er det flere mulige prosjekter som vil få konsekvenser for kapasitetsbehovet gjennom hovednettet i Sør-Norge/Sørlandet. Dette gjelder prosjekter som Skagerrak 4 (en mulig fjerde likestrømkabel mellom Kristiansand og Tjele i Danmark), mulig gasskraftverk, pumpekraftverk, vindkraftparker samt eventuelle vannkraftutvidelser. Felles for alle disse er at det er usikkert om og eventuelt når de vil bli realisert.

Statnett har tidligere lagt til grunn at det ikke var behov for forsterkninger av sentralnettet dersom det bare ble bygget en ny kabel til kontinentet. Nye vurderinger tilsier nå at det ikke ville la seg gjøre å øke kapasiteten i nettet på Sørlandet slik man tidligere hadde antatt. I den kommersielle konsesjonssøknaden for NorNed fra september 2004 ble behovet for innenlandske nettinvesteringer drøftet[1]. Her ble Skåreheia-Holen pekt ut som et mulig tiltak for forsterkning av sentralnett på Sørlandet.

Dagens kapasitet til og fra Sørlandet er 1800 MW. Ved feil eller revisjoner vil kapasiteten reduseres til 900-1200 MW, avhengig av hvilken ledning som er ute.

2.2 Analyserte systemløsninger – kostnader og nyttevurdering

Statnett økte i 2004 kapasiteten i Sørlandssnittet fra 1500 til 1800 MW. Denne økningen ble oppnådd ved økt bruk av systemvern og temperaturoppgradering av ledninger og utskiftninger av begrensende komponenter. I Statnetts prosjekt Systemutnyttelse[2] hadde man som målsetning at kapasiteten skulle økes ytterligere til 2200 MW. I det etterfølgende arbeidet har Statnett konkludert med at det av hensyn til forsyningssikkerheten ikke er forsvarlig å øke kapasiteten utover 1800 MW. Det er derfor denne kapasiteten som ligger til grunn for de samfunnsøkonomiske lønnsomhetsanalysene som er gjennomført.

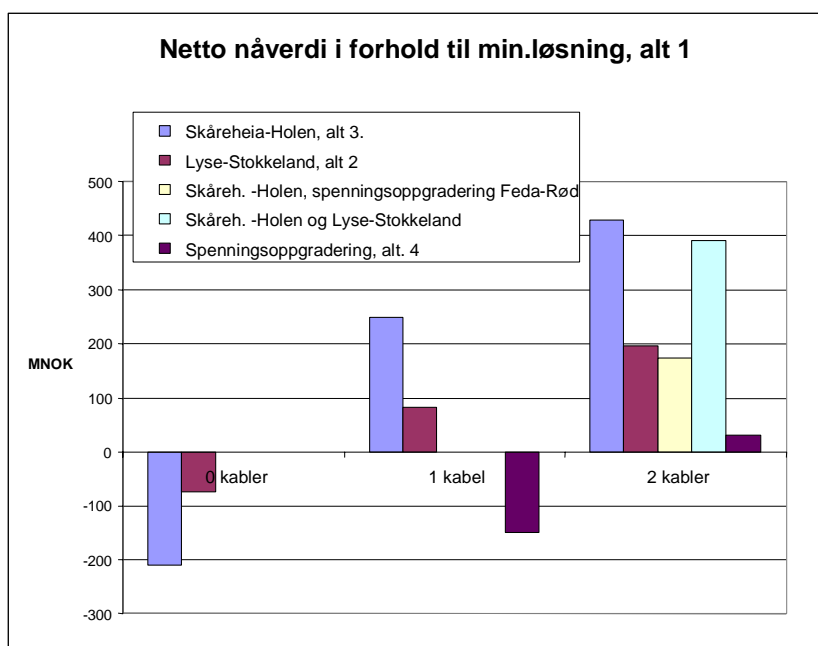
Statnett har tidligere gjennomført samfunnsøkonomiske analyser av nettførsterkninger på Sørlandet i tilknytning til nye kabler til utlandet. Fire alternative tiltak (samt det å ikke gjennomføre tiltak – alternativ 0) har vært analysert og vurdert med tanke på kostnader og drift. En oversikt over de ulike alternativene samt kostnader og nyttevurdering av disse finnes i vedlegg 2.

Dersom det ikke foretas nettførsterkninger, alternativ 0, vil muligheten for overføring over NorNed bli svært begrenset. Minimumsløsningen, alternativ 1, med mindre oppgraderinger i dagens nett gir en kostnad på 190 MNOK (Vedlegg 2). Dette alternativet vil, i likhet med alternativ 0, begrense driften av NorNed og føre til store samfunnsøkonomiske tap.

Blant de analyserte alternativene er utbygging av Skåreheia-Holen det alternativet som best styrker sentralnettet, og er mest robust i forhold til eventuelle feil og revisjoner. (Vedlegg 2, tabell 2) Denne løsningen har en kostnad på 600 MNOK.

2.3 Samfunnsøkonomisk lønnsomhet av alternativene

Utbygging av NorNed nødvendiggjør nettførsterkninger i Sørlandssnittet. En oversikt over nåverdier for de ulike forsterkningsalternativene, gitt 1 og 2 nye kabler, er vist i figur 1. Her fremgår det at Skåreheia - Holen vil være det samfunnsøkonomisk mest lønnsomme alternativet, med en positiv netto nåverdi på 250 MNOK i forhold til minimumsløsning (alternativ 1). Dette er også det mest lønnsomme alternativet ved utbygging av to kabler.

Figur 1 Samfunnsøkonomisk netto nåverdi, alternative forsterkninger.

Alternativ 2, en ny forbindelse mellom Lyse og Stokkeland, har en positiv netto nåverdi på 80 MNOK. Økt lønnsomhet for Skåreheia-Holen i forhold til dette alternativet, blir derfor på 170 MNOK.

2.4 Risikovurdering

2.4.1 Samfunnsøkonomisk lønnsomhet

Det er gjort følsomhetsanalyser ved:

- 1 1400 MW vindkraft på Sør-Vestlandet
- 2 400 MW gasskraft i Stavanger-området
- 3 1000 MW pumpekraft på Tonstad
- 4 Scenarier i Statnetts Nettutviklingsplan
- 5 Gitt bygging av Lyse-Stokkeland.

Konklusjonen er robust i forhold til disse ulike investeringsplanene.¹

¹ Kostnadsestimatene har en anslått usikkerhet på 20 %. Lønnsomheten i Skåreheia-Holen er robust i forhold til en kostnadsøkning på 20 %.

2.4.2 Utbygging av både NorNed og Skagerrak 4

Utbygging av både NorNed og Skagerrak 4 initierer ikke utbygging av sentralnettet utover 420 kV Kristiansand-Skåreheia-Holen. Dette begrunnes med:

- Skagerrak 4 vil utover NorNed øke overføringsbehovet bare i liten grad.
- Prispåvirkning fra Danmark ved utbygging av Skagerrak 4 vil, sammenlignet med NorNed, være begrenset.
- En vil kunne øke bruken av nødeffekt fra kabler med 300 MW. Dette øker igjen kapasiteten i Sørlandssnittet med 300 MW.

2.4.3 Byggestart, kortsiktige tiltak

Det er lagt til grunn at NorNed idriftssettes ved årsskiftet 2007/2008.

420 kV-ledningen Kristiansand-Skåreheia-Holen planlegges idriftsatt høsten 2008. Dette forutsetter at alle nødvendige tillatelser for denne forbindelsen foreligger høsten 2006, og en streng fremdriftsplan for fullføringen. En forsinkelse på overføringsbegrensinger.

Kortsiktige tiltak i 2008 vil kunne være

- 1 Forserjing og utsettelse av revisjoner
- 2 Eget prisområde med noe høyere gjennomsnittlig pris på Sørlandet
- 3 Spesialregulering
- 4 Økt bruk av systemvern (nødeffekt, produksjonsfrakobling, belastningsfrakobling)
- 5 Redusert overføringskapasitet over NorNed

2.5 Konklusjon – teknisk og økonomisk vurdering

Det er nødvendig å forsterke Sørlandsnettet når NorNed er satt i drift. En forlengelse av 420 kV ledningen fra Kristiansand via Skåreheia og til Holen vil, både være det mest samfunnsøkonomisk lønnsomme og systemteknisk beste forsterkningsalternativet.

3. KLAGER PÅ KONSESJONSVEDTAKET

Det kom inn 15 klager på NVEs konsesjonsvedtak av 14.1.1999. Klagene er sammenfattet og kommentert av NVE i EK – notat nr. 14/99, 12.5.1999. Se vedlegg 3.

Klagene ble fremsatt av Bygland, Valle, Åmli og Froland kommune, Aust-Agder fylkeskommune, av grunneierlag, privatpersoner og av Samarbeidsrådet for naturvernsaker. I tillegg ba Direktoratet for Naturforvaltning (DN) i brev av 9.2.1999 og 10.2.1999 NVE om å omgjøre vedtaket for traséalternativ 2.2.1 i Bykle kommune, se vedlegg 3.

Klagene kan sammenfattes hovedsakelig som klager på trasévalg på den nordlige delen, i Valle og Bykle kommuner, bekymring for skader på fugl og krav om avbøtende tiltak og kompensierende tiltak. I tillegg kommer generelle klager på konsesjonsvedtaket og spørsmål om alternative løsninger er utredet godt nok.

3.1 Klager på trasévalg

Jon No. Løyland og Grunneigarlaget i Åmli, Berg og Bø har klaget på trasévalg mellom Brokke kraftstasjon og kommunegrensen mot Bykle. Det ønskes primært at kablene føres helt frem til Ryfylke i sjø, sekundært at ledningstraséen legges til østsiden av Setesdalen.

Valle kommune krever at kraftledningen blir lagt i en jordkabel på en ca 5 km lang strekning ved kryssing av Setesdalen, og at dette sees i sammenheng med kabling av Brokke-ledningen når konsesjonen for denne behandles på nytt.

Folke Trydal m.fl og Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN) har klaget på at konsesjonsgitt alternativ ble 2.2.1 (det vestlige alternativet)[3] fremfor 2.2 mellom Hisdalen og Holen. Det vektlegges at alternativ 2.2 bør velges av hensyn til det den gang foreslåtte landskapsvernområdet som i dag er vedtatt. Det vises også til at traséen her berører Europas sørligste villreinstamme og at den går igjennom et registrert kalvingsområde for villreinen. SRN informerte ved brev datert 23.06.99 sekretariatet for Bern-kommisjonen om saken, og ba om at sekretariatet undersøkte om den konsesjonsgitte 420 kV-ledningen ville kunne være et brudd på Bern-kommisjonen.[4]

I tillegg kommer andre krav om omlegging av trasé av hensyn til hytter etc.

3.2 Skader på fugl

Flere av klagene går på faren ledningen kan utgjøre for skogsfugl og rype. Det vises til at kraftledninger kan utgjøre en kollisjonsrisiko for skogsfugl og rype, og kreves tiltak for å rette på skadene ledningen har på hønsefugl. Bygland kommune krever at

Statnett skal lønne en fagperson som skal gi råd om hvordan skadevirkninger på skogsfugl og rype kan reduseres. Sentrale oppgaver for denne fagpersonen vil blant annet være å vurdere utsetting av fugl som kompenserende tiltak. Fra Valle kommune fremmes det krav om et overvåkingsprogram for fugl, der behov for utsetting av fugl blir vurdert. Åmli kommune støtter også denne type tiltak.

Fylkesmannen i Aust-Agder (FM) kommenterte i brev av 10.03.1999 klagen fra Bygland kommune:

”FM meiner at ein må rekna med at kraftleidningen mellom Kristiansand og Holen vil medføre skader på skogsfugl og rype. FM meiner av denne grunn at det bør setjast i gong registreringar langs deler av leidningen for å registrere omfanget av skader på fugleviltet. På dette grunnlag meiner FM at førebyggjande/kompenserande tiltak bør drøftast.”

3.3 Kompenserende tiltak

I klagenes stilles det også krav om kompensasjon gjennom lokale næringsfond og gjennom krav om bygging av veier. Slike krav er fremmet av Bygland, Valle og Åmli kommune.

4. BESKRIVELSE AV NYE FORHOLD

I forbindelse med gjenopptakelsen av saken har det i januar/februar vært avholdt møter mellom Statnett og Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Aust-Agder og kommunene Birkenes, Åmli, Bygland, Valle og Bykle. Det ble i møtene informert om at Statnett har bedt OED gjenoppta konsesjonsbehandlingen og at Statnett derfor ønsker å innhente informasjon om eventuelle nye forhold, etter den oversikt vi har i dag, som kan ha betydning for saksbehandlingen. Det ble også avholdt møte med Otra Kraft DA, for å orientere om saken.

Fylkesmannen i Aust-Agder (FM) informerte Statnett om at "Forskrift om vern av Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde, Bykle, Valle og Bygland kommuner, Aust-Agder, Åseral, Hægebostad, Kvinesdal og Sirdal kommunard, Vest-Agder og Forsand kommune, Rogaland" samt "Forskrift om vern av Steinsbuskardet - Hisdal biotopvernområde, Bykle kommune, Aust-Agder" ble vedtatt 28.4.2000. [5] Biotopverneområdet for villrein berører traséen helt i nord inn mot Holen der konsesjonsgitt alternativ går gjennom dette området. (Se vedlegg 1)

I foredraget til Kronprinsregentens resolusjon av 28.4.2000 omtales NVEs vedtak om konsesjon til 420 kV ledningen fra Skåreheia til Holen:

"Linetraseen går på austersida av (utanfor) landskapsvernområdet, men går innafor vernegrensa DN har gjort framlegg om, ved Steinheii kalvingsområde i Steinsbuskardet – Hisdal biotopvernområde. Vedtaket er påklagd til OED. MD vil uttale: Utifrå ei naturfagleg synsstad hadde det vore ønskeleg at denne lina hadde blitt lagt utafor biotopvernområdet. Verneforma biotopvernområde etter viltlova er likevel valt utifrå at området har stor verdi for dyrelivet trass i store inngrep, m a i form av ei stor eksisterande overføringsline. Det er difor ikkje ønskeleg å bruke naturvernlova her. Området den nye overføringslina vil gå gjennom, vil også ha så stor verdi for dyrelivet at ein vil halde fast ved avgrensinga DN har gjort framlegg om. Forskrifta for biotopvernområdet vil ikkje vere til hinder for framføring av den nye kraftlina. Det vil bli gjeve dispensasjon frå forbodet i verneforskrifta til eit slik tiltak, sjå forskrifta sitt pkt. VI." [6]

Konklusjonen er at forskriften for biotopverneområdet ikke vil være til hinder for fremføring av den konsesjonsgitte 420 kV-ledningen. Foredraget viser også til det vedtatte landskapsvernområdet for Setesdal Vesthei. Dersom endelig konsesjonsgitt trasé berører dette området vil departementet justere vernegrensen for landskapsvernområdet slik at ledningstraséen går utenom dette området.

I tillegg til verneforskriftene viste fylkesmannens miljøvernavdeling til St. meld. nr. 21 (2004-2005) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand", der beskyttelse av villreinstammene er omtalt. Det fokuseres på at de største utfordringene knyttet til villrein i dag er utbygging og aktivitet i randsonene til villreinområdene og ferdsløp inn i områdene. Setesdal-Ryfylkeheiene er et slikt villreinområde.[7]

I forbindelse med spørsmål knyttet til villreinproblematikken i området ble møtet med FM fulgt opp av et møte mellom Statnett og Direktoratet for Naturforvaltning (DN) i februar. DN ønsket å vektlegge at villrein som en viktig miljøpremiss og norsk ansvarsart ikke har blitt mindre siden 1999, og at det ligger aktuelle politiske føringer for forvaltning av villrein og villreinområder. DN viste også til at det nå finnes kunnskap om villrein og kraftledninger gjennom REIN-prosjektet [8] som ikke var der da konsesjonen ble tildelt i 1999.

Gjennom møtet med FM, Miljøvernavdelingen, ble det også orientert om at det har pågått naturtypekartlegging i kommunene i Aust-Agder som kan ha avdekket aktuelle problemstillinger. Se for øvrig kapittel 4.3 om Froland kommune.

4.1 Informasjon fra berørte kommuner

Gjennom møtene med berørte kommuner har det kommet frem følgende nye forhold som kan ha betydning for saksbehandlingen.

4.1.1 Birkenes kommune

Den planlagte 420 kV ledningen kan få konsekvenser for hyttebygging. Kommunen mener det vil bli reduserte muligheter for hyttebygging de stedene parallellføring fravikes. De ønsker derfor at flytting av eksisterende linje etter ny trasé vurderes. Mulig forlengelse av vei kan ha positiv virkning for utnyttelse av områder til utbygging.

4.1.2 Froland kommune

Vereknuten naturreservat er foreslått gjennom frivillig vern og planlegges varig vernet i løpet av 2006. Ledningen vil krysse gjennom området, og i følge Fylkesmannen i Aust-Agder dreier det seg om en strekning på ca 3-4 km. På denne delen av traséen følger den konsesjonsgitte ledningen traséen til den eksisterende Brokkeledningen. Dette verneområdet kan komme i konflikt med ledningen. Området er omtalt under overskriften "Verknuten" på side 123 i rapporten: "Skogregistreringer på utvalgte eiendommer under ordningen med "frivillig vern" i 2004, Delprosjektene Aust Agder og Østlandet." [9] Dette området er skissert på det vedlagte kartmaterialet. Vedlegg 1.

Froland kommune foretok i 2000 og 2001 en naturtype kartlegging. Fra denne kartleggingen kommer det frem at linjetraseen passerer en viktig naturtype. Det er registrert verneverdig eikeskog ved Telleivsfjell i Froland kommune. Dette er en av de beste lokalitetene i Froland kommune for gammel edelløvsskog. Her vil linjen sannsynligvis passere over med god høyde og kommer da ikke i konflikt. [10]

Froland kommune har klaget på vedtaket om forlenget konsesjon for Brokkeledningen, klagen ligger nå til behandling i OED.

Kommunen etterspør i tillegg mulighet for fiberkabel på topplinjen på 420 kV-ledningen for lokale behov.

4.1.3 Åmli kommune

Har planer for hyttebygging i revidert kommuneplan. Fristen for innspill til revidert kommuneplan er satt til 1. juni 2006.

Kommunen ønsker å få bygget vei inn til traséen. Veien som ønskes bygget/utbedret er i første rekke fra Austnå til Øy, lang sørsiden av Eksæ. [11]

Åmli kommune stiller ellers spørsmål rundt mulighetene for sanering av Brokkeledningen, dette punktet omtales i kapittel 5.

4.1.4 Bygland kommune

Ny kommuneplan er utarbeidet siden sist. Konesjonsgitt 420 kV-ledning går forbi/gjennom to framtidige hyttefelt ved Vøylevatn, der reguleringsplanarbeid enda ikke er påbegynt. I sørenden av Hovatn er det et eksisterende hyttefelt og to framtidige. Lenger nord går ledningen gjennom et eksisterende hyttefelt og et framtidig hyttefelt.

I tillegg til planer for hyttebygging i kommunen ønsker Bygland kommune veibygging til Ekse og Sandvann, i forbindelse med byggingen av linjen.

Som tidligere er det også stilt spørsmål rundt effekt på vilt, særlig villrein og hønefugl.

4.1.5 Bykle kommune

Bykle kommune informerte også om at verneplanen for Setesdal vesthei nå er vedtatt. I tillegg er de i kommunen opptatt av at det er registrert kalvingsområde for villrein i kommunen.

Bykle kommune ønsker svar på mulighet for å legge kabel i allerede eksisterende tunneler. Her vises det til konsesjonssøknaden fra 1999.[12]

4.1.6 Valle kommune

Valle kommune informerte om beskyttelsen av randsonene rundt villreinområdet gjennom Fylkesdelplanen for Setesdal Vesthei.[13] Se også vedlegg 1 for grensene for randsonen.

Valle kommune er opptatt av spørsmål rundt kryssingen av Setesdalen i jordkabel, og om mulighetene for kabel i vanntunnelen til Otra. Dette er spørsmål som ble utredet i konsesjonssøknaden, og det vises til denne. Når det gjelder kostnadene for jordkabel ved kryssing av Setesdalen har disse endret seg noe siden saken var oppe sist. Kostnadene vil bli en del lavere fordi det nå er mulig å bruke PEX-kabler. I NVEs oppdaterte publikasjon "Jordkabel som alternativ til luftledning" fra 2004 anslås det en kostnad på 18 MNOK/km for 420 kV og to kabelsett, for "billige" kabelanlegg [13] For tre kabelsett, som det vil være behov for her og ekstra kostnader pga av vanskelig terreng vil det være grunn til å anslå kostnader på om lag 125-150 millioner kroner, for den 5 km lange strekningen ved kryssing av Setesdalen.

4.2 Nye grunneiere

Det har siden konsesjon for ledningen ble gitt i 1999 vært stor endring i eierforhold blant grunneiere som vil bli berørt av den nye kraftledningen. Foreløpig oversikt viser at 50 – 60 eiendommer av totalt 190 – 200 har fått nye eiere siden anleggskonsesjon og ekspropriasjonsvarsel ble sendt ut i januar 1999. En del av eiendommene har fått flere nye eiere og det er registrert **ca. 70 nye eiendomsbesittere siden januar 1999**. Alle kommunene Statnett har vært i kontakt med er opptatt av at grunneierens interesser må bli ivaretatt på best mulig måte.

5. BROKKELEDNINGEN

Otra Kraft DA eies av Agder Energi Produksjon AS og Skagerak Kraft AS, og selskapet eier og har konsesjon for Brokkenettet. Otra Kraft fikk fornyet konsesjon frem til 2033 for ledningen fra Senumstad til Brokke (Brokkeledningen) i 2004, men dette vedtaket er påklaget til OED.

Statnetts planlagte 420 kV-ledning følger traséen til Brokkeledningen nesten hele strekningen fra Skåreheia og frem til Brokke. Parallellføringen fravikes bare på enkelte korte strekk. Statnett har i samarbeid med Otra Kraft utarbeidet et kostnadsoverslag for kostnader knyttet til eventuell omlegging av Brokkeledningen.

Den konsesjonsgitte traséen fra 1999 for 420kV fraviker parallellføringen med dobbeltledningen 132kV Brokke-Senumstad ved Førevatn, Hovatn og Vøylevatn, se vedlegg 1. Det er utført et grovt kostnadsestimert for parallellføring, uten befaring i marken. Det forutsettes at det lar seg gjøre trasémessig å legge Brokkeledningen parallelt uten større problemer. Det forutsettes også at krysningspunktene blir som de er. [15]

Statnett har på grunnlag av underlag fra Otra Kraft DA kommet frem til følgende kostnader, som Otra Kraft slutter seg til[15]:

Vøylevatn (ca. 6km):	17 MNOK
Hovatn (ca. 3.5km):	10 MNOK
<u>Førevatn (ca. 3.5km):</u>	<u>10 MNOK</u>
Til sammen ca:	37 MNOK

Prisene har en usikkerhet på +/- 20 % og er inkludert prosjektering og byggeledelse/kontroll, men eksklusiv konsesjonsprosess, erstatninger og byggerenter. Kostnader relatert til utkoblinger av ledningene er ikke medtatt. Det er forutsatt kontinuerlig bygging. [15]

I tillegg til vurdering av omlegging av Brokkeledningen der 420 kV ledningen fraviker parallellføring, har Statnett bedt Otra Kraft/Agder Energi om å ta initiativ til en prosjektgruppe som skal se på samfunnsøkonomiske konsekvenser av 420/132 kV transformering i Brokke stasjon. Denne løsningen ble vurdert i forbindelse med konsesjonssøknaden [12], men vil nå bli vurdert på nytt.

6. MILJØ- OG TRANSPORTPLAN

Statnett vil utarbeide en Miljø- og transportplan som senere blir del av de krav som stilles til aktører som får oppdrag ved bygging av kraftledningen. Ved gjenopptakelse av saken tas det utgangspunkt i "Transportplan for 420 kV –I Evjeområdet – Holen" datert 29.8.1997, med tilhørende kart. Detaljene i transportopplegget vil først være klart når ledningen er ferdig prosjektert og byggemetode valgt.

7. REFERANSER OG LITTERATUR

- [1]: Konesjonssøknad NorNed av september 2004
- [2]: Statnett-notat Prosjekt Systemutnyttelse, Datert mai 2005. Dok.id.239466
- [3]: "420 kV-ledning Evjeområdet – Holen. Alternative traséer. Søknad om konsesjon, ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse", september 1998
- [4]: Brev fra Samarbeidsrådet for Naturvernsaker til Sekretariatet for Bern Kommissjonen, 23.06.99
- [5]: Verneplan Setesdal Vesthei:
<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20000428-0409.html> og
<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20000428-0408.html>
- [6]: Foredrag til Kronprinsregentes resolusjon av 28.4.2000
- [7]: Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. St. meld. nr. 21 (2004-2005)
- [8]: Rapport fra REIN-prosjektet, Norges Forskningsråd, 2002
- [9]: NINA rapport 45 "Skogregistreringer på utvalgte eiendommer under ordningen med "frivillig vern" i 2004, Delprosjektene Aust Agder og Østlandet." Side 123
- [10]: "Kartlegging av naturtyper i Froland kommune 2000-2002", Rune Solvang (Asplan Viak), 2003
- [11]: Brev fra Åmli kommune til Statnett, 02.03.2006.
- [12]: "420 kV-ledning Evjeområdet – Holen. Søknad om konsesjon, ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse", august 1997.
- [13]: Aust-Agder fylkeskommune; Fylkesdelplan for Setesdal Vesthei
- [14]: NVE; KTE-Notat 42/03, "Kabel som alternativ til luftledning", rev. 16.1.2004
- [15]: Brev til Aust-Agder fylkeskommune, "132kV ledningene Brokke-Senumstad. Omlegging ved Føresvatn, Hovatn og Vøylevatn. 420 kV ledningen Evje-Holen." 20.2.2006

Vedlegg 1 (Trasékart 1:75.000)

Vedlegg 2 Oversikt over kostnader og nyttevurdering av alternative løsninger for forsterkning av overføringskapasiteten i Sør-Norge.

	Forsterkningsløsning:	Kapasitet Sørlandssnittet		Investeringskostnad (mill. kr.)
		Sydgående	Nordgående	
Alternativ 0	Dagens nett	1900 MW	1900 MW	0
Alternativ 1	Dagens nett, mindre oppgraderinger	2100 MW	1900 MW	190
Alternativ 2	Dagens nett + 300 kV Lyse-Stokkeland	2200 MW	2000 MW	420
Alternativ 3	Dagens nett + 420 kV Skåreheia-Holen	2700 MW	2500 MW	600*
Alternativ 4	Dagens nett + Sørlandsring spenningsoppgradert (420 kV)	2600 MW	2600 MW	1100
Alternativ 5	Dagens nett + Kjøp av systemtjenester (1000 MW pumpekraftverk)	2100 MW	1900 MW	190+kjøp system-tjenester

* Ledning 400 MNOK, stasjonsarbeider 200 MNOK

Tabell 1. Alternative forsterkninger som er analysert

	Forsterkningsløsning:	Egenskaper	
		Svakheter	Styrker
Alternativ 0	Dagens nett	Driftsmessig svakt, store flaskehalsar.	
Alternativ 1	Dagens nett, mindre oppgraderinger	Svakt hovednett, store flaskehalsar	
Alternativ 2	Dagens nett + 300 kV Lyse-Stokkeland	Svakt hovednett, store flaskehalsar. Kun 2 "overføringskanaler" er ugunstig i forhold til revisjoner/feil.	God nytte i forhold til regionale avbruddskostnader i Rogaland
Alternativ 3	Dagens nett + 420 kV Kr.sand-Skåreheia-Holen	Bedrer ikke regionalnettet i Rogaland.	Solid hovednett med god kapasitet. 3 kanaler er gunstig i forhold til revisjoner/feil.
Alternativ 4	Dagens nett + Sørlandsring spenningsoppgradert (420 kV)	Dyr løsning. Kun 2 kanaler er ugunstig i forhold til revisjoner/feil.	God kapasitet i hovednettet. Miljømessig god løsning.
Alternativ 5	Dagens nett + Kjøp av systemtjenester (1000 MW pumpekraftverk)	Forventet pumpetid (800 timer pr. år) gir for liten nytte. Løsningen gir økt fare for produsenters misbruk av markedsmakt.	Miljømessig god løsning. Avlaster flyt gjennom sørlandssnittet.

Tabell 2. Analyser av alternativenes styrker og svakheter

**Vedlegg 3 NVE; EK- Notat nr. 14/99 "Statnett SF 420 kV ledning
Skåreheia - Holen kraftstasjon NVE sitt vedtak av 14.1.1999 -
samanfatning og kommentarar"**

EK - notat nr. 14/99

Til:	Olje- og energidepartementet	
Saksansvarleg:	Arne Olsen	Sign.:
Sakshandsamar:	Bjarte Guddal	Sign.:
Dato:		
Vår ref.:	NVE 9703043-163 ek/bgu	
Arkiv:	912-513.1/Statnett SF	
Kopi:	Miljøverndepartementet og alle som har påklaga NVE sitt vedtak m.fl.	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Statnett SF 420 kV ledning Skåreheia - Holen kraftstasjon NVE sitt vedtak av 14.01.1999 - samanfating og kommentarar

1. Innleiing

Formålet med dette notatet er å samanfatta innkomne klager på NVE sitt konsesjonsvedtak av 14.01.1999 for 420 kV ledningen mellom Skåreheia og Holen kraftstasjon og å gje NVE sine vurderingar av desse. Det konsesjonsgjevne anlegget går frå Skåreheia i Birkenes kommune, via Froland, Åmli, Bygland og Valle kommunar, til Holen kraftstasjon i Bykle kommune

Konsesjonsvedtaket av 14.01.1999, EK-notat 24/98 og godkjenninga av dei utførte konsekvensutgreiingane av 04.06.1997 og 13.01.1998, klagene og konsesjonæren sine merknader til desse av 26.03.1999 utgjer underlaget for dei vidare drøftingane.

Følgjande 15 partar har påklaga NVE sitt konsesjonsvedtak av 14.01.1999:

Aust-Agder fylkeskommune	19.01.1999 (28.01.1999).
Jon No. Løyland	28.01.1999.
Grunneigarlaget i Åmli, Berg og Bø	01.02.1999
Bygland kommune	03.02.1999 (23.02.1999).
Valle kommune	04.02.1999.
Gunnar J. Gakkestad	06.02.1999.
Grunneigarane i Sandnes Sogn	08.02.1999.
Sylvartun ved Halvard T. Bjørgum	08.02.1999.
Halvard T. Bjørgum	09.02.1999.
Folke Trydal m.fl.	09.02.1999.
Samarbeidsrådet for Naturvern saker	09.02.1999.
Grunneigarutvalet for Froland, Åmli, Bygland, Valle og Bykle	22.02.1999
Åmli kommune	24.02.1999.
Kåre Askildsen	01.03.1999.
Froland kommune	09.03.1999.

Klagene er samanfatta og kommentert i kap. 2 nedanfor

Knut F. Uppstad, Vennessla kommune og Statens Vegvesen har i brev av 21.01.1999, 28.01.1999 og 01.03.1999 kommentert konsesjonsvedtaket. Ingen av disse har vesentlege merknader til NVE sitt konsesjonsvedtak av 14.01.1999.

I tillegg har Direktoratet for Naturforvaltning (DN) i brev 09.02.1999 og 10.02.1999 bedt om at NVE omgjer sitt vedtak for traséalternativ 2.2.1 i Bykle kommune. Bygland kommune har i brev av 23.03.1999 oversendt protokolltilførsel frå vedtak i Bykle kommune sitt sektorutval for plan og utvikling. Fylkesmannen i Aust-Agder har i brev 10.03.1999 kommentert Bygland kommune sin klage i saka. DN, Fylkesmannen i Aust-Agder og Bykle kommune sine innspel i saka er samanfatta og kommentert i kap. 3.

2. Innkomne klager – våre merknader

Nedanfor har vi samanfatta og gjeve vår vurdering av kvar av dei 15 innkomne klagene, ordna etter klagedato. Samanfatninga av klagene er presentert med tekstinnrykk og kursiv.

Hovudmengda av teksten i klagene er gjentak av innhaldet i fråsegnene til konsesjonssøknaden. I denne samanheng vil vi visa til EK-notat 24/98, kap. 2.

2.1. Aust-Agder fylkeskommune

Aust-Agder fylkeskommune, ved fylkesutvalet, ber i klage av 19.01.1999 (klagebrev sendt 28.01.1998) om at dei samla konsekvensane for samfunnet i langt større grad blir ivareteke og at regionen sine vedtak i større grad vert respektert i samband med klagehandsaminga.

Vi har ingen kommentarar til Aust-Agder fylkeskommune sin klage i saka, utover at NVE sitt konsesjonsvedtak i saka er tufta på ein samla vurdering av innkomne merknader til søknaden av 06.08.1997 og tilleggsøknaden av 14.09.1999, samt ein omfattande gjennomgong av nasjonale, regionale og lokale tilhøve.

2.2. Jon No. Løyland

Jon No. Løyland sin klage av 28.01.1999 vedkjem traséval mellom Brokke kraftstasjon og kommunegrensa mot Bykle m.m.

- *Ynskjer leidningen bort frå dalsida og inn i heia for å skåne grunneigarar og bygdefolk for inngrep i næringsverksemd, skogbruk, jakt og utleige av stølar og hytter.*
- *Statnett sine vurderingar er etter hans vurdering i for stor grad prega av økonomiske forhold og ein bit for bit politikk, på tvers av intensjonane med KU-systemet.*
- *Meiner omsynet til Håvestøyl med tre stølar og fem stølsbuer/hytter er for lite vektlagt, og poengterer at stølen er lett tilgjengeleg og mykje nytta, til beite-, jakt-, ferie- og fritidsformål.*
- *Meiner at ein ikkje har omsyn teke kulturminne - eldre stølsbuer, kulturlandskap og ei høytu frå 1600 talet ved Håvestøyl.*
- *Still spørsmål ved framgangsmåten til ein kar som hevdar han er formann i eit grunneigarlag for Dale, Løyland og Røysland, som etter Løyland si meining ikkje eksisterer.*
- *Meiner at Statnett burde ha vore meir kritisk til sine kjelder og søkt eit meir konstruktivt samarbeid.*

- *Sluttar seg til grunneigarane på Bø, Åmli og Berg som ynskjer leidningen lengre inn i heia.*

Vi kan ikkje sjå at Løyland kjem med ny informasjon i saka som rokkar ved vurderingane som låg til grunn for NVE sitt konsesjonsvedtak i saka, jfr. m.a. EK-notat 24/98 kap 5.7.4 og 5.7.7. Vi vil likevel sitere følgjande frå Statnett sine kommentarar til Jon No. Løyland sin klage:

”Håvestøyl er registrert og omtalt som lokalitet 52 og 53 i kulturminnerapporten ”Over støyl og stein” av 11.07.97. Konfliktene ved passering av bl.a. Håvestøyl er også omtalt i konsekvensutredningen av 06.08.97 (kap. 5) og i tilleggsøknaden av 14.09.98 (kap. 5.1.).

Ledningens passering gjennom Håvestøylkvæven vil virke negativt inn på Håvestøyl. Når vi først må gjennom dette området...., har vi derfor valgt å legge traséen bak støylen slik at den ikke ligger i utsiktsretningen. Avstanden mellom ledningen og den nærmeste støylen er ca 130 m....

For øvrig vil vi påpeke at vi ikke har mottatt noen uttalelse fra omtalte grunneierlag på Dale, Løyland og Røysland, men derimot en fellesuttalelse fra 11 grunneiere i nevnte område av 06.08.96 signert Svein Røysland og uttalelse fra grunneiermøte på Dale, Løyland og Røysland av 16.12.97, signert Pål Dale. Det har under hele prosessen vært full klarhet i at Jon No. Løyland, som den største direkte berørte grunneier i dette området, ikke har gitt sin tilslutning til disse uttalelsene. Dette har kommet tydelig frem gjennom brev og ikke minst gjennom flere åpne møter i Valle.”

2.3. Grunneigarlaget i Åmli, Berg og Bø

Grunneigarlaget i Åmli, Berg og Bø sin klage av 01.02.1999 vedkjem traséval mellom Brokke kraftstasjon og kommunegrensa mot Bykle m.m.

- *Meiner at ein 420 kV kraftleidning vil dominera opplevinga og synsintrykket av Hylesdalen.*
- *Meiner at leidningen vil representere ein fare for rype og skogsfugl.*
- *Meiner at kablane bør førast heilt fram til Ryfylke i sjø, slik at ein unngår ein ny kraftleidning gjennom Setesdalen.*
- *Føreslår å leggja leidningstraséen til austsida av Setesdalen, og meiner m.a. at det er lite hytter og stølsbuer i dette området og at området er sterkt prega av menneskelege inngrep ved oppdemning, hyttebygging og liknande.*
- *Dersom kraftleidning skal førast på vestsida av Setesdalen bør ein spare Hylesdalen og leggja kraftleidningen etter alt. 4.3 til Stavskar og deretter alt. 4.1 til Ljosådalen. Meiner at ei lik løysing er betre eller likeverdig med den konsesjonsgjevne løysinga og at økonomi er den einaste innvendinga mot ei slik løysing.*

NVE kan ikkje sjå at grunneigarlaget kjem med nye moment i saka, som rokkar ved føresetnadene som ligg til grunn for NVE sitt konsesjonsvedtak. Vi vil i denne samanheng visa til EK-notat 24/98 og då spesielt kap. 5.3.3 der alternative systemløysingar vert vurdert, 5.7.3 og 5.7.4 der vi gjer våre vurderingar av dei omsøkte traséløysingane og kap. 5.7.6 og 5.7.7 der alternative traséløysingar aust og vest for Setesdalen vert vurdert.

2.4. Bygland kommune

Kommunestyret i Bygland kommune vedtok 03.02.1999 at formannskapet skulle utforma ein klage på NVE sitt konsesjonsvedtak. Klagen av 23.02.1999 vedkjem tilhøve mellom fugl og kraftleidningar. Bygland kommune ynskjer og eit næringsfond og veg mellom Tovdal og Bygland.

- *Bygland kommune krev at følgjande vilkår vert teke inn i konsesjonen:*
 - *Statnett skal løne ein fagperson som har som oppgåve å gje Statnett tilrådingar for å redusere skadeverknadene for skogsfugl og rype under bygging og drift av kraftleidningen.*
 - *Kontorstad skal vera i Bygland kommune.*
 - *Som kompensasjon for kontorhald, reiser, utstyr m.m. skal Statnett betala eit tillegg på 75 % til vertskommunen.*
 - *Sentrale arbeidsoppgåver for ein slik fagperson vil vera rådgjeving ved detaljplanlegging av leidningen og vurdering av utsetjing av fugl.*
 - *Sentrale målsetjingar ved prosjektet vil vera å estimera kollisjonsomfanget, konsekvensane for fuglebestanden, vurdere utsetjing av fugl som kompenserande tiltak m.m.*
 - *At det vert oppretta ei styringsgruppe for prosjektet, samansett av representantar frå byggherre, faginstitusjonar, involverte kommunar og grunneigarar.*
- *Dersom departementet meiner at samfunnsøkonomiske interesser tilseier at anlegget bør byggjast, krev Bygland kommune at dei lokale skadeverknadene vert kompensert med eit kommunalt næringsfond.*
- *Bygland kommune støttar og opp om Åmli kommune sitt krav om at bygging av veg frå Tovdal til Bygland vert teke inn i konsesjonsvilkåra.*

Det er eit faktum at kraftleidningar kan utgjera ein mortalitetsfaktor for m.a. rovfuglar, vadefuglar og hønsfuglar, jfr. EK-notat 24/98 kap 6.2 der tilhøve til fugl er drøfta.

Frå Statnett sin kommentarar til klagen vil vi sitera følgjande:

” ...mange hønsfugler dør som følge av kollisjon med kraftledninger. Nyere studier tyder på at dette også kan ha innflytelse på bestanden,- likeledes som jakt, og i enda større grad enn predatortrykk og vær/klima i yngleperioden kan ha det. Selv om undersøkelser skulle konkludere med en bestandsreduksjon, så er det etter Statnetts syn lite aktuelt å sette ut fugl. Erfaring tilsier at dødelighet etter en slik utsetting er høy, og at det neppe vil innvirke på bestanden, utover at det eventuelt kan øke jaktutbyttet dersom utsetting foretas like før jaktstart....

Et eventuelt forskingsprosjekt...måtte bli meget omfattende. Dette vil først og fremst være et prosjekt av generell interesse, og vil etter vår vurdering ikke være tiltaksorientert. Dvs. avbøtende tiltak er likevel neppe aktuelt selv om en skulle finne at dødelighet gir en bestandsreduksjon....”

Vi kan ikkje sjå at Bygland kommune sin klage eller Statnett sine kommentarar til klagen endrar på føresetnadene som ligg til grunn for NVE sitt vedtak i saka. Vi vurderer det av denne grunn som uaktuelt å setja ut skogshøns/rype som erstatning for fugl som vert drepne av kraftleidningen eller å setje ytterlegare vilkår for å redusere kollisjonsomfanget, jfr. EK-notat 24/98 kap. 6.2.

Det skisserte forskingsprosjektet vil etter vår vurdering kunne auke kunnskapsnivået om tilhøve mellom kraftleidningar og skogshøns/rype, og då spesielt med tanke på kollisjonsomfang og bestandspåverknad. Vi er derimot av den oppfatning at dette ikkje aktualiserer endringar i utforminga av det konsesjonsgjevne anlegget, som til dømes traséjusteringar, bruk av fugleavvisarar eller utsetjing av fugl.

Då undersøkingane etter vår vurdering ikkje vil påverke utforminga av det konsesjonsgjevne anlegget, finn NVE ikkje grunnlag for påleggja Statnett å finansiere det føreslegne FoU-prosjekt.

NVE har dei siste åra har gjeve støtte til ein rekke forskingsprosjekt om kraftleidningar og fugl. I tillegg har Kjetil Bevanger laga ein rapport for NVE i 1995: ”Kraftledningar og fugl”, der det m.a. vert gjeve ein oversikt over problemstillingar knytt til kollisjonar og tiltak for å redusera kollisjonar. NVE vil og i åra som kjem bidra til å auka kunnskapsnivået om slike og liknande problemstillingar. Vi vil og understreka at forskning må gjerast uavhengig av konkrete utbyggingssaker.

Når det gjeld Bygland kommune sitt krav om eit næringsfond vil vi visa til gjennomgangen av Valle kommune sin klage i kap. 2.5. Når det gjeld kravet om veg mellom Tovdal og Bygland vil vi visa til gjennomgangen av Åmli kommune sin klage i kap. 2.13.

2.5. Valle kommune

Valle kommune sin klage i saka av 03.02.1999 vedkjem avbøtande tiltak, kompensasjon, næringsfond, kontaktutval m.m. Advokatfirmaet Hjort DA har i brev av 20.04.1999 kommentert og supplert Valle kommune sin klage i saka.

- *Meiner at NVE sitt vedtak viser at storsamfunnet sine overordna interesser er tyngre vektlagt enn dei skader og ulemper prosjektet medfører lokalt og regionalt.*
- *Ser positivt på dei avbøtande tiltaka som NVE har fastsett om fargesetting og komponentval, omsyn ved trasérydding, vegetasjonsskjermer m.m., men finn ikkje dei avbøtande tiltaka tilstrekkelege.*
- *Kommunen kan heller ikkje sjå at lokal samfunna og grunneigarane i kommunen vert kompensert på rimeleg vis i høve til de ulemper ein vert påført.*
- *Kommunene krev på dette grunnlag:*
 - *At kraftleidningen vert lagt i jordkabel på ei ca. 5 km lang strekning ved kryssing av Setesdalen og at ein ser dette i samanheng med ei kabling av Brokkeleidningen når konsesjonen for denne går ut i 2004.*
 - *Bruk av mørke kratleidningskomponentar ved passering av Håvestøylykvæven.*
 - *Ein plan for vegetasjonsskjermer og redusert rydding for heile kommunen.*
 - *At det vert gjennomført eit overvåkingsprogram for fugl, der trongen for t.d. utsetjing av skogsfugl vert vurdert.*
 - *Eit infrastruktur- og næringsutviklingsfond på ca 10 mill. kr for t.d. utbygging innan landbruket, infrastruktur i hytteområde og aktivitetstilbud og kulturlandskapstiltak.*
 - *Eit generelt næringsfond på 5 mill. kr.*
 - *At Statnett forpliktar seg til å inngå ein avtale med vertskommunen der m.a. tiltak for lokalsamfunn og grunneigarar er omtalt.*
 - *At det vert oppnemnt eit kontaktutval mellom utbyggjar, Valle kommune og grunneigarane som skal drøfte aktuelle saker i utbyggingssperioden.*

Vi kan ikkje sjå at Valle kommune sin klage i saka rokkar ved dei vurderingar som ligg til grunn for NVE sitt vedtak i saka.

Når det gjelder Valle kommune sine krav om kompensasjon og avbøtande tiltak vil vi kommentera følgjande:

Kabling ved kryssing av Setesdalen:

NVE kan ikkje sjå at Valle kommune sin klage rokkar ved dei vurderingar NVE har gjort i kap. 5.5 5.7.2 og 6.7 i EK-notat 24/98.

NVE vil i denne samanheng visa til Statnett sin kommentar til klagen:

”Ønsket om kabling av ledningen.... ble omtalt i kap. 6.1 i vår tilleggssøknad av 14.09.1998. Statnett går imot en slik løsning først og fremst ut i fra økonomiske årsaker, og er enig i de

vurderinger som NVE gir i EK-notat 24/98, kap. 6.7, jfr. kap. 5.5. En 5 km lang kabelstrekning vil i dette terrenget anslagsvis koste 200-250 millioner kr. Normalt vil kabling av en slik ledning med 3 kabelsett koste ca kr. 41 millioner pr km (jfr. NVE publikasjon "Jordkabel som alternativ til luftledning", 1993). Vi må her forutsette 3 kabelsett dimensjonert for en overføringskapasitet på 2000 MW. Luftledningen er dimensjonert for ca 2800 MW (termisk grenselast sommer). På grunn av bratt terreng/dårlige adkomst forhold vil det også bli relativt korte kabellengder og mange skjøter, - noe som øker kostnadene."

Kostnadsanslaga er etter NVE si vurdering gode, sjølv om ein har relativt lite erfaringstal for denne type anlegg. Vi vil likevel understreka at marknadsprisen på denne type kablar varierer relativt mykje, som fylgje av bl.a. varierende etterspurnad og metallprisar. Ei vidare utgreiing av alternativet vil av denne grunn ikkje gje nemneverdig betre kostnadsanslag.

Mørke kraftleidningskomponentar i Håvestøylskvæven:

Når det gjeld kravet om farga kraftleidningskomponentar ved passeringa av Håvestøylskvæven, vil vi visa til EK-notat 24/98 kap. 6.6, der slike løysingar er vurdert. Statnett sine standard stålmaster er etter vår vurdering godt eigna ved passeringa av Kvinuten og Håvestøylskvæven, då ein har relativt mykje fjell i dagen og ein bakgrunn dominert av grå (lyse) fargetonar.

Vegetasjonsskjermer:

Vi vil i denne samanheng slutte oss til Statnett SF sine vurderingar av klagen:

"Valle kommune ønsker en plan for vegetasjonsskjerm for hele traséen og ikke bare ved kryssing av Setesdalen. Konesjonsvilkårenes krav om plan for vegetasjonsskjerm er knyttet opp mot skog og vegetasjon utenfor ledningens normale ryddebelt og byggeforbudsbelt. Dette betinger avtaler som reduserer grunneierens råderett over arealer til dels langt borte fra ledningstraséen. Dette bør etter vår vurdering kun benyttes i særlig "sårbar" områder. Vi kan ikke se at det er andre områder enn det som omfattes av konsesjonsvilkårene, som kan forsvare en slik innskrenking av grunneierens råderett utenfor kraftledningstraséen."

Trasérydding

Vi kan ikkje sjå at Valle kommune sin klage endrar på føresetnadene som ligg til grunn for NVE sit vedtak i saka, jfr. EK-notat 24/98 kap 5.6 og 6.4. Vi vil understreka at konsesjonsvilkåra sikrar at all trasérydding skal gjennomførast på ein skånsam måte, jfr. vilkår 1, bokstav b, i anleggskonsesjonen av 14.01.1999.

Fugl

Når det gjeld Valle kommune sitt krav om etterundersøking med tanke på registrering av fuglar som er drepne som fylgje av kollisjon med kraftleidningen og utsetjing av fugl, vil vi visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage, jfr. kap. 2.4.

Næringsfond og liknande former for økonomisk kompensasjon:

I saker som har vore handsama etter energilovgjevningen har det ikkje blitt sett vilkår om næringsfond eller andre former for økonomisk kompensasjon til kommunar eller andre som ikkje vert direkte råka av konsesjonsvedtaket. Denne saka gjev etter vår vurdering ikkje grunnlag for å endre på denne praksisen.

Vi vil i denne samanheng understreka at råka grunneigarar og rettshavarar, får økonomisk kompensasjon gjennom minnelege avtalar eller som et resultat av ein skjønnsprosess.

Kontaktutval:

Vi forutsett at Statnett vil ha eit nært samarbeid med kommunane, grunneigarane og andre som vert råka av utbygginga. Kontaktutval kan i denne samanheng vera eit av fleire reiskap for eit godt og funksjonelt samarbeid.

2.6. Gunnar J. Gakkestad

Gunnar J. Gakkestad, sin klage i saka av 06.02.1999 vedkjem traséval ved Hovatn i Bygland kommune:

- *Ynskjer at leidningen skal leggjast på vestsida av Brokkeleidningane, då ei løysing på austsida vil ta bort ein del av utsikten for hytta hans ved Hovatn.*
- *Understrekar at den konsesjonsjevne leidningen vil bli langt høgare enn den gamle og difor vil ruve meir.*

NVE vil slutta seg til Gakkestad sine vurderingar, når det gjeld kva løysing som vil vera best for hytta hans ved Hovatn. Vi kan derimot ikkje sjå at klagen rokkar ved dei vurderingar som ligg til grunn for NVEs konsesjonsvedtak av 14.01.1999, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.6.5, der omsynet til skogen på nedsida/vestsida av eksisterande Brokkeleidningar og lokalbefolkninga/grunneigarane sine ynskjer vart tillagt størst vekt. Vi vil i denne samanheng og visa til gjennomgongen av klagen til grunneigarane i Sandnes sokn nedanfor.

2.7. Grunneigarane i Sandnes sokn

Grunneigarane i Sandnes Sokn sin klage i saka av 08.02.1999 vedkjem traséval frå grensa mot Bygland sokn til Tverråni i Sandnes sokn.

- *Ynskjer at 420 kV leidningen skal gå på austsida av dei eksisterande Brokkeleidningane på strekninga frå grensa mot Bygland sokn til Tverråni.*
- *Ynskjer farga master og liner.*

Vi vil i denne samanheng sitere følgjande frå Statnett sine kommentarar til klagen:

”....Når NVE harvalgt å etterkomme grunneierne i Sandnes Sokn sitt ønske om å ligge på østsiden sør for Hovatn, er Statnett av den oppfatning at den konsesjonsgitte løsningen med kryssing over Brokkeledningene ved Tverråna er både anleggsmessig og landskapsmessig å foretrekke fremfor en slik løsning vest for Vøylevatn....For å unngå langvarig utkopling av Brokkeledningene, er det behov for å komme inn med tungt utstyr til kryssingspunktene....en kryssing ved Tverråni blir landskapsmessig bedre enn vest for Vøyle, der kryssingsmasta vil ruve på toppen av en rygg og sees godt på langt hold.”

NVE vil slutte seg til Statnett sine vurderingar, og frårå ei kryssing av dei eksisterande Brokkeleidningane ved grensa mellom Sandnes og Bygland sokn vest for Vølevatn. NVE vil i denne samanheng understreka området vest for Vølevatn er langt dårlegare eigna for ei kryssing med Brokkeleidningane enn området ved Tverråni, der topografien/landskapet legg forholda til rette for ei slik kryssing.

Når det gjeld kravet om farga kraftleidningskomponentar på den aktuelle strekningen gjennom Sandnes sokn, vil vi visa til EK-notat 24/98 kap. 6.6 der ei slik løysing er vurdert. Vi kan ikkje sjå at Sandnes sokn sin klage i saka, rokkar ved NVE sine vurderingar i saka.

2.8. Sylvartun

Sylvartun, v/Hallvard T. Bjørgum sin klage i saka av 08.02.1999 vedkjem kryssinga av Setesdalen i Valle kommune.

- *Ynskjer ei kabelløysing, då ein luftledning over Setesdalen vil vera godt synleg og i konflikt med turistnæringa på Sylvartun.*
- *Krev kompensasjon dersom luftledning vert ein realitet.*

Når det gjeld krava om kabling ved kryssinga av Setesdalen vil vi visa til gjennomgangen av Valle kommune sin klage i saka i kap. 2.5.

NVE har utover dette ingen merknader til denne klagen, utover at den ikkje rokkar ved vurderingane som ligg til grunn for konsesjonsvedtaket av 14.01.1999, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.7.2 og 6.7.

2.9. Hallvard T. Bjørgum

Hallvard T. Bjørgum sin klage av 09.02.1999 vedkjem kryssinga av Setesdalen i Valle kommune.

- *Protesterer mot konsesjonsgitt 420 kV ledningen og krev kompensasjon.*
- *Opprettheld tidlegare innspel i saka i tilknytning til m.a. høringa av konsesjonssøknaden.*

NVE har ingen merknader til denne klagen, utover at den ikkje rokkar ved vurderingane som ligg til grunn for konsesjonsvedtaket av 14.01.1999, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.7.2 og 6.7.

2.10. Folke Trydal m.fl.

Folke Trydal m.fl. sin klage i saka av 09.02.1999 vedkjem traséval mellom Hisdalen og Holen kraftstasjon i Bykle kommune.

- *Meiner at dei faglege argumenta for å velja traséalternativ 2.2.1. totalt sett er langt svakare enn for å velja traséalternativ 2.2.*
- *Meiner det må brukast farga kraftleidningskomponentar gjennom Bykle kommune, og viser til at meirkostnadene er små i høve til totalkostnadene for prosjektet.*
- *Etter Trydal si vurdering er den visuelle verknaden av alt. 2.2 frå Kyrkjebygda heller små, og viser til at dette har vore hovudankepunktet mot løysinga frå Bykle kommune.*
- *Alt. 2.2. bør veljast av omsyn til føreslått verneområde, Steinheii kalvingsområde og Hisdalens og høvfjellets kultur- og landskapskvalitetar.*
- *Meiner at alt. 2.2 er betre for skogsfuglen i Hisdal.*
- *Viser til at Statnett meiner at alt. 2.2 er betre enn 2.2.1 med tanke på klima og drift.*
- *Finn det merkverdige at Riksantikvaren i si fråsegn ikkje har lagt vekt på at dei verneverdige gardsområda i Hisdal og Lille-Hisdal.*

Vi konstaterer at Trydal meiner at trasealt. 2.2. er betre enn konsesjonsgjeve traséalternativ 2.2.1 mellom Hisdalen og Holen kraftstasjon. Etter vår vurdering endrar ikkje Trydal sin klage, eller klagen til Samarbeidsrådet for Naturvernsaker som ynskjer den same løysinga, på føresetnadene som ligg til grunn for NVE sitt konsesjonsvedtak, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.7.5. Vi finn på denne bakgrunn ikkje grunnlag for å gjera om vårt konsesjonsvedtak av 14.01.1999.

Når det gjeld kravet om farga kraftleidningskomponentar på den aktuelle strekningen gjennom Bykle kommune, vil vi visa til EK-notat 24/98 kap. 6.6 der slike løysingar er vurdert. NVE vil i denne samanheng understreka at dei omsøkte kraftleidningstraséane gjennom Bykle kommune går i områder

med mykje fjell i dagen. Kraftleidningen vil av denne grunn i hovudsak ha ein bakgrunn dominert av grå (lyse) fargetonar, der Statnett sine standard stålmaster etter vår vurdering er godt eigna.

2.11. Samarbeidsrådet for naturvernsaker

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) sin klage i saka av 09.02.1999 vedkjem sjølve vedtaket, alternative systemløyisingar, og traséval mellom Hisdalen og Holen kraftstasjon i Bykle kommune.

- *Meiner at etablering av den konsesjonsgjevne kraftleidningen har så store konsekvenser for natur og miljø at konsesjonen ikkje kan forsvarast.*
- *Meiner at vedtaket strir mot ein rekke internasjonale konvensjonar og stortingsmeldingar, rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag og forvaltningslova, og at NVE ikkje har teke tilstrekkeleg omsyn til natur og miljø. Det vert og vist til føre-var-prinsippet.*
- *Meiner at planprosessen som ligg til grunn for NVE sitt vedtak er basert på ein bit for bit policy.*
- *Viser til at traséalternativ 2.2.1 mellom Hisdal og Holen kraftstasjon råkar det planlagde verneområde i Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane, og at leidningen vil vera i strid med verneformålet. Viser vidare til at den konsesjonsgjevne kraftleidningen råkar eit område utan naturinngrep (sone 1) på den samme strekningen.*
- *Meiner at kraftleidningen utgjer ein trussel mot ein rekke raudliste artar, at kraftleidningen vil vera i konflikt med eit samanhengande område i Bykle, Valle og Bygland, Njardarheimen, som er varig verna mot vassdragsutbygging (verna vassdrag).*
- *Meiner at alternative løyisingar ikkje er godt nok utgreidd, m.a. opprusting av 300 kV leidningen på strekninga Arendal- Solholm – Duge med permanent tilknytning av den nye kraftleidningen mellom Kristiansand og Skåreheia, og kabling på strekningen Brokke – Holen som alternativ til luftleidning.*
- *Set spørjeteikn ved Statnett og NVE sine kostnadsanslag for jordkabeløysingar.*
- *Viser spesielt til at leidningen råkar Europas sørlegaste villreinstamme. Er spesielt kritisk til traséføring i Steinheii kalvingsområde, mellom Hisdal og Holen kraftstasjon.*
- *SRN krev at det vert utført tilleggsutgreiingar for alternative løyisingar. Sekundært krev SRN at ein vel alt. 2.2 mellom Hisdal og Holen, og at ein sanerer Brokkeleidningane.*

Vi kan ikkje sjå at SRN sin klage endrar på føresetnadene som ligg til grunn for NVE sitt konsesjonsvedtak.

Når det gjeld val av trasé mellom Hisdalen og Holen kraftstasjon vil vi visa til gjennomgangen av Folke Trydal m.fl. sin klage i saka i kap. 2.10.

Når det gjeld kravet om ei grundigare utgreiing av kabelalternativet, og manglande tillit til NVE sine kostnadsvurderingar, vil vi visa til gjennomgangen av Valle kommune sin klage i saka i kap. 2.5. Kostnadseksempelet SRN viser til i NOU 1998:11: "Energi- og kraftbalanse mot 2020", tabell 28.4, gjeld berre for eitt kabelsett. For å leggja den omsøkte 420 kV leidningen i Setesdalen i jordkabel og oppretthalde naudsynt overføringseemne, treng ein 3 slike kabelsett.

SRN sitt ynskje om opprusting av 300 kV leidningen på strekninga Arendal-Solholm-Duge til 420 kV, med permanent tilknytning til ny 300 (420) kV leidning mellom Kristiansand transformatorstasjon i Vennesla kommune og Skåreheia i Birkenes kommune, er berre aktuelt som alternativ til

konsesjonsgjeven løysing, dersom ein samstundes gjer forsterkingar i den såkalla vestre korridoren. NVE fårår slike løysingar, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.3.3, der ulike forsterkningstiltak i ein vestre korridor vert vurdert.

2.12. Grunneierutvalget

Grunneierutvalget for Froland, Åmli, Bygland, Valle og Bykle sin klage av 22.02.1999 vedkjem tilhøve mellom skogsfugl og rype og kraftleidningar.

- *Viser til at den konsesjonsgjevne kraftleidningstraséen vil gå gjennom områder for skogsfugl og rype, og at kraftleidningen vil utgjera ein kollisjonsrisiko.*
- *Meiner NVE må påleggja konsesjonæren å gjennomføre tiltak for å retta på skadene ein slik kraftleidning har på hønsfugl. Konsesjonæren bør i denne samanheng påleggjast å stilla midlar til disposisjon for å klarleggja kva negativ effekt kraftleidningen har på fuglebestanden i tillegg til oppdrett og forskning rundt utsetting av fugl.*

NVE vil i denne samanheng visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage i saka, jfr. kap. 2.4

2.13. Åmli kommune

Åmli kommune sine klage av 04.03.1999 vedkjem vegen mellom Tovdal og Bygland og tilhøve mellom skogsfugl og kraftleidningar.

- *Krev at bygging av veg mellom Tovdal og Bygland vert tatt inn i konsesjonsvilkåra.*
- *Vegen vil vera ein varig verdi som vil stimulere til næringsutvikling og busetjing.*
- *Støttar Bygland kommune sitt ynskje om å få vurdert nærare kollisjonsfaren mellom skogsfugl og kraftleidningar.*

Kravet frå Åmli kommune om å byggja veg mellom Tovdal og Bygland vart og lagt fram i samband med høyringa av konsesjonssøknaden. NVE kan ikkje sjå at Åmli kommune sin klage rokkar ved vurderingane som låg til grunn for NVE sitt konsesjonsvedtak, jfr. EK-notat 24/98 kap. 6.1, der det m.a. vert understreka at NVE berre gjev konsesjon for veganlegg i den grad dei kan knytast direkte til eit energianlegg. Når det gjeld kompensasjonstiltak, som t.d. støtte til vegbygging og næringsfond, vil vi visa til gjennomgangen av Valle kommune sin klage i saka.

Når det gjeld forholdet til skogsfugl, vil vi visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage i saka, jfr. kap 2.4.

2.14. Kåre Askildsen

Kåre Askildsen sin klage i saka av 01.03.1999 vedkjem konsesjonsgjevne traséløysingar m.m. Klagen vart lagt fram etter at klagefristen var gått ut.

- *Protesterer mot vurderte og konsesjonsgjevne traséløysingar, då desse løysingane gje tapte inntekter for gnr. 46 i Bygland kommune.*
- *Meiner at energilova ikkje utan vidare kan nyttast i denne type konsesjonssaker.*

Vi kan ikkje sjå at Askildsen sin klage i saka rokkar ved føresetnadene for NVE sitt vedtak i saka.

2.15. Froland kommune

Froland kommune sin klage i saka av 08.03.1999 vedkjem tilhøve mellom fugleliv og kraftleidningar. Klagen vart lagt fram etter at klagefristen var gått ut.

- *Støtter Bygland kommune sin klage i saka, med tanke på kompenserande tiltak som kan dempe skader på fugleliv.*
- *Meiner at skadeomfanget langs deler av strekningen vil bli stort, og at det i ettertid er mogeleg å peika ut områder som er meir kollisjonsutsette enn andre.*
- *Krev at det vert gjort skaderegistreringar langs linja og at ein i ettertid eventuelt vurderer skadeførebyggjande tiltak.*

Vi vil i denne samanheng visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage i saka, jfr. kap. 2.4.

3. Merknader i saka – våre kommentarar

Nedanfor er merknader til NVE sitt konsesjonsvedtak av 14.01.1999 samanfata og gjennomgått.

3.1. Direktoratet for naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning (DN) ber i brev av 09.02.1999 og 10.02.1999 om at NVE omgjer sitt konsesjonsvedtak i saka frå traséalt. 2.2.1 til 2.2 på strekning mellom Hisdalen og Holen kraftstasjon i Bykle kommune, av omsyn til villrein, urørt natur og planlagt verneområde for Setesdal Vesthei/Ryfylke heiane.

DN stiller spørsmålsteikn ved NVE si utøving av skjønn, og meiner at sakshandsaminga i den konkrete saka har prinsipielle sider som DN ynskjer avklart.

NVE er vel kjent med tilhøva som DN tek opp i sitt brev av 09.02.1999, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.7.5.

I brev av 10.02.1999 meddeler DN at følgjande setning kom inn i brev av 09.02.1999 ved ein inkurie: ”Konsesjon er gitt uten at vi som ansvarlig verneplan myndighet er blitt involvert”.

DN hevdar at NVE i tilknytning til den sentrale høyringa av verneplanarbeidet ikkje hadde merknader til at den aktuelle kraftleidningstraséen vil vera i konflikt med det føreslegne verneområdet for Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane. Dette er ikkje riktig, jfr. NVE si fråsegn av 30.09.1997, andre avsnitt, der det vert vist til NVE si fråsegn i den lokale høyringa av verneplanforslaget, der denne problemstillinga er teke opp.

I NVE si fråsegn av 01.12.1997 til den sentrale høyringa for godkjenning av fylkesdelplanen for Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane, er det dessutan gjort greie for den da omsøkte 420 kV leidningen mellom Skåreheia (Evjeområdet) og Holen. NVE forutset at sentrale høyringar av verneplanar og fylkesdelplanar vert samkjørt sentralt.

DN har dessutan fått tilsendt samtlege dokument i saka; melding, KU-program, konsekvensutgreingar, konsesjonssøknaden og tilleggsøknaden. DN er med andre ord vel kjent med at fleire av dei omsøkte traséalternativa råka det føreslegne verneområdet.

DN uttalar at den konsesjonsgjevne traséen mellom Hisdalen og Holen vil redusera Steinheii kalvingsområde. Vi stiller oss undrande til på kva grunnlag DN drar ein slik bastant konklusjon, jfr. EK-notat 24/98 kap. 5.7.5.

DN meiner at NVE ikkje har vektlaagd dei miljømessige sidene nok. Vi vil i denne samanheng påpeike at DN i sitt brev avgrensar dei miljømessige sidene til å omfatta føreslegne verneområder, villrein og

inngrepssfrie naturområder. DN har ikkje vurdert forhold som for eksempel landskap, naturressursar, kulturminne og dei lokale tilhøva i Bykle.

Vi vil påpeike at både alternativ 2.2.1 og 2.2 rår urørt natur og kalvingsområde for villrein i omtrent samme grad. Alt. 2.2 vil ikkje råka det føreslegne verneområdet direkte.

Vi vil og understreka at omsynet til det føreslegne verneområdet, villrein og inngrepssfrie naturområder har vore avgjerande for traséval på strekninga mellom Brokke kraftstasjon i Valle kommune og Hisdalen i Bykle kommune.

3.2. Fylkesmannen i Aust-Agder

Fylkesmannen i Aust-Agder (FM) har i brev av 10.03.1999 kommentert den innkomne klagen frå Bygland kommune:

- *Viser til at kraftleidningar utgjer ein kollisjonsrisiko for fugl, men at omfanget er ukjent.*
- *FM meiner at ein må rekna med at kraftleidningen mellom Kristiansand og Holen vil medføre skader på skogsfugl og rype. FM meiner av denne grunn at det bør setjast i gong registreringar langs deler av leidningen for å registrere omfanget av skader på fugleviltet. På dette grunnlag meiner FM at førebyggjande/kompenserande tiltak bør drøftast.*
- *Viser til at klagen frå Bygland har fått stor oppslutnad, og at mange er opptatt av denne problemstillinga, og håper at NVE endrar konsesjonsvilkåra, slik at naudsynte heimlar vert tekne med.*

Vi vil i denne samanheng visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage i saka, jfr. kap. 2.4.

3.3. Bykle kommune

Bygland kommune har i brev av 23.03.1999 oversendt protokolltilførsel frå vedtak i **Bykle kommune** sitt sektorutval for plan og utvikling den 08.03.1999:

”Bykle kommune ser faren for at 420 kV kraftlina Kristiansand – Holen kan få store konsekvensar for rype og skogsfugl. Det bør gjennomførast eit overvakingprogram som ser på kollisjonsfaren mellom skogsfugl og kraftliner. I samband med dette kan utsetting av fugl vurderast.”

Vi vil i denne samanheng visa til gjennomgangen av Bygland kommune sin klage i saka, jfr. kap. 2.4.